

KARTA KURSU**rok akademicki 2021/2022**

Kierunek: Psychologia
Forma prowadzenia zajęć: stacjonarne
Stopień: jednolite magisterskie
Rok: II
Semestr: IV (letni)

Nazwa	Współczesne teorie osobowości
Nazwa w j. ang.	Contemporary theories of personality

Koordynator	dr Renata Żurawska-Żyła	Zespół dydaktyczny
		dr Renata Żurawska-Żyła, mgr Radosław Stupak
Punktacja ECTS*	4	

Opis kursu (cele kształcenia)

Wiedza: Celem kursu jest zapoznanie studentów z różnymi modelami osobowości oraz zagadnieniami, którymi zajmuje się współczesna psychologia osobowości. Poruszane będą szczególnie kwestie struktury, rozwoju, dynamiki i uwarunkowań osobowości w ujęciu cechowym, poznawczo-społecznym, neurobiologicznym i ewolucyjnym. Zaprezentowane będą wybrane zagadnienia związane z jasną i ciemną stroną osobowości (m.in. ewolucyjne korzenie zachowań moralnych człowieka, Dark Triade) oraz problematyką zaburzeń osobowości.

Umiejętności: Podczas ćwiczeń studenci rozwiną umiejętność praktycznego wykorzystania współczesnych koncepcji osobowości w różnych kontekstach praktyki psychologicznej.

Kompetencje społeczne: Studenci rozwiną umiejętność krytycznej oceny współczesnych koncepcji osobowości oraz świadomość potrzeby nieustannego doskonalenia wiedzy z zakresu psychologii osobowości.

Warunki wstępne

Wiedza	Znajomość podstawowych pojęć i teorii z zakresu metodologii badań psychologicznych i wnioskowania statystycznego oraz z zakresu klasycznych teorii osobowości.
Umiejętności	Podstawowe umiejętności w zakresie czytania ze zrozumieniem tekstów naukowych, odczytywania wyników prostych analiz statystycznych oraz analizy i krytycznej oceny klasycznych teorii osobowości.
Kursy	

Efekty uczenia się

	Efekt uczenia się dla kursu	Odniesienie do efektów kierunkowych
Wiedza	W01 Student zna i rozumie główne idee, pojęcia i współczesne teorie wyjaśniające rozwój, działanie i znaczenie osobowości, które pozwalają rozumieć człowieka w sposób wieloaspektowy. Zna różne modele osobowości oraz ma świadomość możliwości ich integracji.	K_W01, K_W02, K_W04
	W02 Student wie na czym polegają główne kontrowersje w psychologii osobowości, m.in. kontrowersja „osoba-sytuacja”, posiada wiedzę o cechach osobowości oraz o zmiennych społeczno-poznawczych i ich znaczeniu w regulacji zachowania.	K_W01, K_W02, K_W04
	W03 Student posiada wiedzę na temat ewolucyjnych i biologicznych (genetycznych, neurobiologicznych) uwarunkowań osobowości oraz zachowania człowieka.	K_W01, K_W02, K_W04

	Efekt uczenia się dla kursu	Odniesienie do efektów kierunkowych
Umiejętności	U01 Student potrafi interpretować zachowania człowieka w kontekście teorii cech, społeczno-poznawczych, poznawczych, socjobiologicznych i narracyjnych z uwzględnieniem wpływu czynników biologicznych, emocjonalno-poznawczych i społeczno-kulturowych.	K_U02, K_U04, K_U05, K_U06
	U02 Student umie łączyć wiedzę teoretyczną z wynikami badań. Potrafi samodzielnie interpretować wybrane zjawiska życia psychicznego na gruncie różnych teorii, w sposób krytyczny operuje wiedzą, zna jej aplikacje w badaniach i różnych dziedzinach funkcjonowania człowieka.	K_U02, K_U05, K_U06
	U03 Student potrafi dokonywać porównań teorii pod kątem ich możliwości i ograniczeń, oceniać ich wartość, wskazywać ich możliwe zastosowania praktyczne – kliniczne i społeczne.	K_U02, K_U04, K_U05, K_U06

Kompetencje społeczne	Efekt uczenia się dla kursu	Odniesienie do efektów kierunkowych
-----------------------	-----------------------------	-------------------------------------

	<p>K01 Student rozumie potrzebę ciągłego rozwoju osobistego i zawodowego i etycznego. Aktywnie kształtuje swoje zasoby osobowościowe, jest gotowy do podejmowania indywidualnych i zespołowych wyzwań zawodowych.</p> <p>K02 Student wykazuje postawę dbałości o własne zdrowie psychiczne. Radzi sobie z problemami, rozwija siebie i wspiera rozwój innych wykorzystując wiedzę z zakresu psychologii osobowości. Inspiruje innych do rozwoju. Uznaje wartość pomocy psychologicznej.</p> <p>K03 Student jest otwarty na konsultację z innymi psychologami oraz specjalistami innych dziedzin w zakresie psychologii oraz do aktywnego uczestnictwa w grupach i organizacjach realizujących działania psychologiczne, edukacyjne i wychowawcze.</p>	<p>K_K02, K_K03</p> <p>K_K05</p> <p>K_K02, K_K03, K_K04</p>
--	---	---

Organizacja										
Forma zajęć	Wykład (W)	Ćwiczenia w grupach								
		A	K	L	S	P	E			
Liczba godzin	30		15							
45										

Opis metod prowadzenia zajęć

Kurs odbywa się w trybie mieszanym. Wykłady odbywają się zdalnie w trybie synchronicznym za pomocą platformy MS Teams, natomiast ćwiczenia odbywają się stacjonarnie.

Wykład: wykład interaktywny z wykorzystaniem prezentacji multimedialnej, dyskusji grupowej, filmów edukacyjnych, analizy literatury.

Ćwiczenia: prowadzone w formie warsztatowej z wykorzystaniem analizy literatury, studiów przypadków, ćwiczeń indywidualnych i grupowych, debaty oxfordzkiej, dyskusji i burzy mózgow.

Formy sprawdzania efektów uczenia się

E – learning	Gry dydaktyczne	Ćwiczenia w szkole	Zajęcia terenowe	Praca laboratoryjna	Projekt indywidualny	Projekt grupowy	Udział w dyskusji	Referat (prezentacja multimedialna)	Praca pisemna (case study)	Egzamin ustny	Egzamin pisemny	Inne
--------------	-----------------	--------------------	------------------	---------------------	----------------------	-----------------	-------------------	-------------------------------------	----------------------------	---------------	-----------------	------

W01							X	X	X			X	
W02							X	X	X			X	
W03							X	X	X			X	
U01							X	X	X			X	
U02							X	X	X			X	
U03							X	X	X			X	
K01								X					
K02								X					
K03								X					

Kryteria oceny	<p><u>Zaliczenie ćwiczeń:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> Obecność na ćwiczeniach (możliwa jedna nieobecność nieusprawiedliwiona), przygotowanie do zajęć i lektura zadanej literatury przedmiotu, udział w dyskusjach. Poprawne wykonanie projektu grupowego. <p><u>Zaliczenie kursu:</u> Egzamin testowy przeprowadzony zdalnie (ocena pozytywna = 60% + 1 pkt)</p>
----------------	--

Uwagi	Przedmiot kierunkowy na studiach stacjonarnych, jednolitych magisterskich, kierunek: Psychologia
-------	--

Treści merytoryczne (wykaz tematów)

<u>Wykłady</u>	<ol style="list-style-type: none"> Cechowe ujęcie osobowości. (a) Psychologia jednostki Gordona W. Allporta. Osobowość dojrzała i typy ludzi wg Allporta. (b) Osobowość jako zespół cech. Czym są cechy, jak je można mierzyć i czy na ich podstawie da się przewidzieć zachowanie. Czynnikiowa teoria Raymonda B. Cattella. Ile jest wymiarów osobowości: trzy czy pięć? Trójczynnikiowa teoria Hansa J. Eysencka. Biologiczne uwarunkowanie cech. Typy osobowości a zdrowie. Pięciodzynnikiowy Model Osobowości, czyli Teoria Wielkiej Piątki P.T. Costy i R.R. McCrae'a. Ewolucyjne pochodzenie różnych wzorców zachowania człowieka. Podstawowe założenia socjobiologii i psychologii ewolucyjnej, związki z teorią ewolucji, interpretacje altruizmu i agresji, strategie doboru partnerów, teoria inwestycji rodzicielskich i konfliktu rodzice-potomstwo R. Triversa, teoria pewności rodzicielstwa D. Bussa, modułowość umysłu wg S. Pinkera. Badania psychologii międzygatunkowej i ewolucyjne korzenie zachowań moralnych (czy i jak bardzo różni się od zwierząt) (Franz de Wall). Genetyczne i neurobiologiczne podstawy osobowości. Metody genetyki zachowania i wyniki badań – co nam mówią o cechach psychicznych. Współczynnik odziedziczalności a osobowość. Asymetria mózgowa, neuroprzekazniki i ich wpływ na temperament i regulacyjne funkcje osobowości. Osobowość jako efekt uczenia się. Behawioryzm jako źródło inspiracji dla teorii społecznego uczenia się, prekursorzy podejścia, warunkowanie klasyczne i instrumentalne, poglądy B. F.
----------------	--

Skinnera na temat rozwoju i powstawania zaburzeń. Teoria konfliktu Dollarda i Millera.

8. **Teoria oczekiwania i wartości J. Rottera**, koncepcja lokalizacji kontroli, badania dotyczące znaczenia poczucia lokalizacji kontroli – co nam mówią.
9. **Poznawcze ujęcie osobowości – osobowość jako system przetwarzający informacje.** Założenia i rozumienie człowieka. Teoria konstruktów osobistych G.A. Kelly'ego: struktura osobowości, typy konstruktów, Rep Test, dynamika zachowania, psychopatologia i propozycje terapeutyczne. W kierunku podejścia systemowego: teoria pola Kurta Lewina, struktura osobowości (zróznicowanie w obrębie przestrzeni życiowej), dynamika osobowości. Poznawczo-doświadczeniowa teoria Ja S. Epsteina (przetwarzanie jawne i ukryte). Jak przekonania wpływają na zachowanie człowieka: atrybucyjny model wyuczonej bezradności Seligmana (przekonania dotyczące przyczyn zdarzeń), stałość/zmienność natury ludzkiej, pesymistyczny/optymistyczny styl wyjaśniania.
10. **Spółeczno-poznawcze ujęcie osobowości.** Specyfika nurtu, rozumienie osoby i osobowości. Teoria Waltera Mischela – krytyka teorii cech, poznawcze zmienne osobowościowe, kognitywno-afektywny system osobowości (Mischel, Shoda), podpis behawioralny. Paradygmat odraczenia gratyfikacji wg Mischela, znaczenie samokontroli w funkcjonowaniu człowieka.
11. Spółeczno-poznawcza teoria Alberta Bandury: modelowanie, przekonanie o własnej skuteczności, procesy poznawcze w motywacji, samoregulacja, psychopatologia i zmiana, znaczenie kliniczne.
12. **Poznawcze teorie Ja.** William James jako prekursor nurtu. Struktura i funkcje systemu Ja. Teoria schematów Ja H. Markus. Teoria ukierunkowań Ja E. T. Higginsa. Motywy organizujące koncepcję siebie. Koncepcja Ja możliwych Markus i Nurius. Teoria samoregulacji Carvera i Scheiera – model cybernetyczny. Samoocena jawna i ukryta. Zastosowania kliniczne.
13. **Kulturowe uwarunkowania osobowości.** Geneza międzykulturowych różnic w umysłowości i sposobie przetwarzania informacji w dwu odmiennych typach kultur zachodniej i wschodniej, specyfika różnic i ich konsekwencje w codziennym funkcjonowaniu (indywidualizm/kolektywizm, niezależność/współzależność, analityczne/holistyczne myślenie). Różnice kulturowe w zakresie ukrytych teorii Ja w kulturze amerykańskiej i japońskiej (niezależne i współzależne Ja - Markus, Kitayama).
14. **Psychologia narracyjna.** Specyfika narracyjnego myślenia. Myślenie narracyjne wg J. Brunera. Teoria skryptu S. Tomkinsa. Teoria narracyjnej tożsamości D. McAdamsa. Osobowość jako system znaczeń: teoria wartościowania i teoria dialogowego Ja H. Hermansa.
15. **Próby integracji wiedzy o osobowości.** (1) model integracyjny (Costa i McCrae); (2) trzy poziomy osobowości (McAdams i Pals).

Ćwiczenia

1. Teoria cech w praktyce psychologicznej na przykładzie inwentarza NEO-PI-R.
2. Analiza i interpretacja wybranych profili osobowości (studia przypadków).
3. Nowe modele struktury i zaburzeń osobowości. Osobowość *borderline* - ujęcie psychodynamiczne, poznawcze, interpersonalne i biopsychospołeczne.
4. Ciemna strona osobowości – Dark Triad (makiawelizm, narcyzm i subkliniczna psychopatia).
5. Wzorce kobiecości/męskości i romantyczne relacje w perspektywie ewolucyjnej i kulturowej.
6. Czy miejsce, w którym żyjemy wpływa na nasz sposób myślenia i decyduje o tym, kim jesteśmy? Spółeczno-kulturowe uwarunkowania osobowości.
7. Przekonania o sobie i pojęcie Ja – funkcje regulacyjne.

Wykaz literatury podstawowej

Wykład:

1. Oleś, P. (2005). *Wprowadzenie do psychologii osobowości*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar, rozdziały: VI, VII, VIII, IX, X, XI (11.1), XII (12.2), XIII.
2. Oleś, P., Drat-Ruszczak, K. (2008). *Osobowość*, W: J. Strelau, D. Doliński. *Psychologia. Podręcznik akademicki*. Tom 1. Gdańsk: GWP, 700-755.
3. Cervone, D., Pervin, L.A. (2011). *Osobowość. Teoria i badania*. Kraków: Wydawnictwo UJ, rozdziały: 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14.
4. Nisbett, R.E. (2009). *Geografia myślenia. Dlaczego ludzie Wschodu i Zachodu myślą inaczej*, Sopot: Smak Słowa, 37-88.

ćwiczenia:

5. Siuta, J. (2009). Inwentarz osobowości NEO-PI-R Paula T. Costy i Roberta R. McCrae. Adaptacja polska – Podręcznik. Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych PTP (rozdział 1, 2 i 5).
6. Jankowski, T., Oleś, M., Bąk, W., Oleś, P. (2009). Przydatność inwentarza NEO-PI-R w diagnozie indywidualnej, W: J. Siuta (red.), *Diagnoza osobowości. Inwentarz NEO-PI-R w teorii i praktyce*, Warszawa: PTP, 113-154.
7. Strus, W., Ciecuch, J. (2014). Poza Wielką Piątkę – przegląd nowych modeli struktury osobowości. *Polskie Forum Psychologiczne*, 19(1), 17-49.
8. Butcher, J. N., Hooley, J.M., Mineka, S. (2020). *Psychologia zaburzeń* (Rozdz. 10, Zaburzenia osobowości, s. 409-424). Gdańsk: GWP.
9. Zawadzki, B. (2017). Lokalizacja zaburzeń osobowości w Kołowym Modelu Metacech Osobowości. *Roczniki Psychologiczne*, 20(2), 472-512.
10. Cierpiałkowska L., Soroko E. (2017). *Zaburzenia osobowości. Problemy diagnozy klinicznej* (Zaburzenie osobowości *borderline*, s. 171-195). Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
11. Herpertz, S.C. (2011). Wkład neurobiologii w zrozumienie zaburzenia osobowości typu *borderline*. *Psychiatria po dyplomie*, 8(5), 18-24.
12. Pilch, I. (2014). Makiawelizm, narcyzm, psychopatia: ciemna triada jako próba opisanie osobowości eksploatatora. *Chowanna*, 2(43), 165-181.
13. Butcher, J. N., Hooley, J.M., Mineka, S. (2020). *Psychologia zaburzeń* (Anty społeczne zaburzenie osobowości i psychopatia, s. 439-453). Gdańsk: GWP.
14. Izdebski, Z., Paprzycka, E., Mianowska, E. (2014). Płeć biologiczna i płeć społeczno-kulturowa a związki intymne Polaków. *Studia Socjologiczne*, 4, 13-39.
15. Bąk, W. (2002). E. Tory Higginsa teoria rozbieżności ja. *Przegląd Psychologiczny*, 45(1), 39-55.
16. Bąk, W. (2008). Struktura rozbieżności Ja w zaburzeniach psychicznych. *Czasopismo Psychologiczne*, 14, 115-129.
17. Bąk, W. (2008). Teoria ukierunkowań regulacyjnych E. Tory Higginsa. *Roczniki Psychologiczne*, XI(1), 7-38.

Wykaz literatury uzupełniającej

1. Buss, D.M. (2001). *Psychologia ewolucyjna*. Gdańsk: GWP.
2. Cervone, D., & Pervin, L.A. (2016). *Personality: Theory and Research. Student Version*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
3. Millon T., Davis R. (2005). *Zaburzenia osobowości we współczesnym świecie*. Instytut Psychologii Zdrowia PTP.
4. Mischel, W., Shoda, Y., & Ayduk, O. (2008). *Introduction to Personality: Toward an Integrative Science of the Person* (8th ed.). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
5. Morf, C. C., & Ayduk, O. (Eds.). (2005). *Current Directions in Personality Psychology*. Upper Saddle River, NJ: Pearson/Prentice Hall.
6. Oleś, K.P. (2011). *Psychologia człowieka dorosłego*. Warszawa: PWN.
7. Pervin, L.A. (2002). *Psychologia osobowości*. Gdańsk: GWP.
8. Triandis H.C., Suh E.M. (2002). Cultural influences on personality. *Annual Review of Psychology*, 53, 133-160.
9. Trzebiński, J. (2002). *Narracja jako sposób rozumienia świata*. Gdańsk: GWP.

Bilans godzinowy zgodny z CNPS (Całkowity Nakład Pracy Studenta)

Ilość godzin w kontakcie z prowadzącymi	Wykład	30
	Konwersatorium (ćwiczenia, laboratorium itd.)	15
	Pozostałe godziny kontaktu studenta z prowadzącym	1
Ilość godzin pracy studenta bez kontaktu z prowadzącymi	Lektura w ramach przygotowania do zajęć	15
	Przygotowanie krótkiej pracy pisemnej lub referatu po zapoznaniu się z niezbędną literaturą przedmiotu	15
	Przygotowanie projektu lub prezentacji na podany temat (praca w grupie)	10
	Przygotowanie do egzaminu	14
Ogółem bilans czasu pracy		100
Ilość punktów ECTS w zależności od przyjętego przelicznika		4